

Запорізький навчально-виховний комплекс «Барвінок»
Дошкільний підрозділ

МЕТОДИКА ЗАУЧУВАННЯ ВІРШІВ

Підготувала:
вихователь-методист Огієнко О.М.
жовтень, 2016

Протягом дошкільного дитинства одним із завдань, що стоять перед педагогами, є ознайомлення дітей з художньою літературою, різними її жанрами. Поезія, як один із жанрів літератури, є джерелом і засобом збагачення образної мови, розвитку поетичного слуху, етичних і моральних понять. З раннього дитинства закладається любов до художнього слова. Поезія розширює уявлення про навколишній, розвиває вміння тонко відчувати художню форму, мелодику та ритм рідної мови.

Поетичні твори викликають у дітей емоційний відгук. Читання і заучування віршів дозволяє дітям вловлювати співзвучність, мелодійність мови, а також вирішує завдання формування звукової культури мовлення: допомагає оволодінню засобами звукової виразності (тон, тембр голосу, темп, сила голосу, інтонація), сприяє виробленню чіткої дикції.

Для методики заучування віршів істотне знання особливостей сприйняття і запам'ятовування віршів дітьми. Полегшує сприйняття поезії і процес запам'ятовування віршів любов дітей до звуків і гри з ними, до повтору, особлива чутливість до рими.

Підбір віршів для заучування

Чим менша дитина, тим чіткіше повинен бути ритм вірша, тим простіше ті художні образи, які в ньому втілюються, і не можна не дивуватися тій легкості, з якою такі вірші дітьми запам'ятовуються. Кожне ж словесне твір, засвоєне пам'яттю дитини, збагачує словесний фонд, формуючий його власну мову. Тому-то, беручи до уваги надзвичайну легкість, з якою вірші запам'ятовуються дітьми, і слід бути вкрай обережним і розбірливим при виборі віршів.

На першому місці стоїть матеріал народної творчості. Чарівні народні пісеньки, жарти, примовки, потішки як за змістом, так і за формою і мовою більш ніж що-небудь відповідають вимогам, які повинні пред'являтися до віршів для маленьких.

А вимоги ці такі:

- 1) простота і чіткість ритму,
- 2) стислість самого віршика і окремих рядків,
- 3) простота і ясність знайомих дітям образів,
- 4) відсутність описового і споглядального моментів при яскраво вираженою дієвості.

Інше джерело, з якого можна черпати поетичний матеріал для дітей, - це світова література, твори великих майстрів і художників слова. Де, коли, як і за яких умов підносити дітям нове, їм ще невідомий вірш?

Відповісти на це запитання важко. Рішення його в кожному окремому випадку буде залежати від взаємовідношення змісту вірша і вимог програми та педагогічної роботи.

Наприклад, гуляючи з дітьми навесні і натрапивши на пробилося з-під старого хмизу квітку, можна розглянути його і тут же прочитати віршик:

*З-під старого хмизу,
У сухого пня,
Блакитний вічко підсніжника
Дивиться на мене.*

Або, вийшовши з дітьми на повітря після промайнула грози і помітивши на небі «останню хмару розсіяною бурі», як не звернути на неї увагу і не прочитати дітям чудового вірша про хмаринку.

Вірші нададуть належне вплив на внутрішній світ дитини та на її мову лише у тому випадку, якщо певні уявлення, враження, внутрішнє життя передують поетичному словесному образу. Тільки дитина, що бачив на власні очі, як «по небу синьому, танучи, рум'яні хмаринки пливуть», зрозуміє і відчує красу слова у зв'язку з красою образу, і він неодмінно включить ці образні висловлювання на свою мову. «Була на небі рум'яна хмаринка і розтанула», - сказала якимось чотирирічна дівчинка, дивлячись на небо, забарвлене вечірньою зорею.

Розповідь, картина, епізод життя можуть змусити педагога пригадати відповідне вірш і прочитати його дітям.

Педагог повинен не тільки володіти мистецтвом виразного читання, а й знати весь запас відібраних віршів для заучування. У кожен відповідний момент потрібне, життя підказує вірш має бути до послуг педагога.

Рекомендується підбирати до віршів, пропонованим дітям, відповідні картини. Зображення є співробітником слова в справі закріплення досвідченим, сенсорним шляхом видобутого подання.

Багато чого в природі і житті ми не можемо повторно пропонувати увазі і спостереження дітей так часто, як би ми хотіли. У таких випадках роль картини величезна. Наприклад, коли настає весна, у плані педагог перераховує вірші, які він має намір дати дітям. До кожного з них підбирається картинка. Під час цвітіння кульбаби у саду картинка «Кульбаба» вивішується на стіні. Але ще істотніше вивісити її взимку, коли земля скована морозом і вкрита снігом. Абсолютно необхідно нагадати малюкам про квіточці, доставляє їм навесні стільки радості. Якщо не нагадати, вони забудуть про нього. При заучуванні віршів з дітьми вихователь ставить перед собою відразу кілька завдань: викликати інтерес до вірша і бажання знати його, допомогти зрозуміти

зміст в цілому і окремих важких місць і слів, забезпечити запам'ятовування, навчити виразно читати перед слухачами, виховувати любов до поезії. Всі ці завдання визначають побудова занять і вибір основних прийомів для кращого засвоєння і заучування дітьми тексту.

При відборі віршів для заучування враховується їх обсяг: 1-2 строфи для молодших груп, дещо більше - для старших. Списки творів, рекомендованих «Програмою виховання в дитячому садку», забезпечують підбір творів для заучування їх дітьми. Крім того, вихователь може сам підбирати вірші, враховуючи інтереси дітей. У середньому діти заучують протягом місяця 1-2 вірші (на заняттях). Деякі твори (потешки, лічилки, пісеньки) запам'ятовуються дітьми мимоволі, в процесі ігор, прогулянок.

Вихователь, за бажанням дитини, може заучувати вірші понад програму. Розучені вірші діти можуть прочитати на ранку, що буде сюрпризом для групи. Вихователю потрібно цікавитися також тим, які вірші діти вивчили вдома; деякі можна прослухати на заняттях, вечорах розвагах.

Прийоми, що сприяють виразного читання віршів

На формування виразності спрямовані такі прийоми: зразок виразного читання, приклад виразного читання дитини, оцінка читання, підказка потрібної інтонації.

Нагадування про схожий випадок з життя дитини, що оживляє пережиті почуття; пояснення і вказівки з приводу виразної форми читання; характеристика персонажів, допомагає підібрати потрібні інтонації.

Виразне читання дитини залежить від правильного мовного дихання (глибокий вдих, тривалий видих), вміння регулювати силу голосу, темп мови, від гарної артикуляції звуків і слів. Виразність виконання вимагає розвитку техніки мовлення: дикції, дихання; оволодіння орфоепією.

З цією метою проводяться різноманітні вправи, що розвивають мовний слух, виразне вимову звуків і слів; вправи на розвиток інтонаційної виразності, виховання вміння визначати сенс логічних наголосів і ін..

Структура занять

Процес заучування віршів досить складний і для дітей, так як їм доводиться неодноразово звертатися до одного й того ж тексту, і для вихователя, який повинен враховувати індивідуальні та типологічні властивості їх пам'яті. Педагог повинен знати, хто з дітей запам'ятовує швидко, хто повільно, хто міцно, хто неміцно, кому допомагає обговорювання тексту вголос і т. д.

Структура заняття по заучування віршів має багато спільного зі структурою занять по переказу, де діти також вчаться виразно передавати прослуханий текст. Спочатку бажано підготувати дітей до сприйняття вірша: провести короткочасну вступну бесіду. Вихователь звертається до образної, емоційної пам'яті дітей, допомагає пригадати співзвучний образ (картини веселого свята, золоту осінь). Можна показати предмет, іграшку, картинку, близькі темі вірші. Потім педагог виразно читає вірш і повторює його. У старших групах перед повторним читанням дітей попереджають про те, що вірш потрібно буде завчити (така установка підвищує якість запам'ятовування), і проводять невелику роз'яснювальну бесіду про самого вірші, про форму його читання.

За бесідою знову слід читання вихователя. Це сприяє цілісному сприйняттю твору, особливостей виконання. Потім вірш читають діти. Вірш заучується цілком (не по рядках або строфах), що забезпечує осмисленість читання і правильне тренування пам'яті. Діти повторюють вірш індивідуально, а не хором, тільки так зберігаються самостійність дитини в підборі засобів виразності і природність останніх. На початку заняття, забезпечуючи багаторазове прослуховування тексту, повторення доручають тим дітям, які швидко запам'ятовують. По ходу читання вихователь підказує текст, допускає домовляння рядка дітьми з місця, повторює свої вказівки та роз'яснення з приводу характеру читання. Іноді дає розгорнуту оцінку деяким відповідям.

Якщо діти читають невиразно, педагог може знову запропонувати зразок читання. Він викликає для відповіді і тих, хто запам'ятовує повільно, намагається, щоб вони виголосили весь текст ритмічно, без довгих пауз (активно підказує їм, заохочує). Як у процесі роз'яснювальної бесіди, так і при заучуванні проводиться велика робота по формуванню виразності і безпосередності дитячого читання.

Закінчити заняття слід найбільш яскравим виконанням: викликати виразно читає дитини, внести улюблену дітьми іграшку, якій бажаючи можуть прочитати новий вірш, і т. д.

Зазвичай заучування не займає всього часу, відведеного на заняття. Час, що залишився присвячують іншій діяльності, враховуючи принцип тематичного єдності: діти повторюють завчені раніше вірші, слухають ще раз будь-яке прозовий твір, можна провести знайоме їм вправу або організувати гру з техніки мови.

Психологи відзначають, що для заучування вірша потрібно 8-10 повторень, але бажано робити це не на одному і тому ж занятті, а на кількох. «Щоб підтримати інтерес дітей до запам'ятовування і, отже, поліпшити

результати запам'ятовування, дуже важливо міняти і форму повторення». На занятті завчене вірш можна читати по частинах, в особах, включати в гру «Вгадай, хто читає?»; Надалі його повторюють при відповідних обставинах (на інших заняттях, на святах, у побуті, у грі). У результаті вірш зберігається в пам'яті дитини надовго, легко відтворюється їм, використовується в усному мовленні.

Висновок

У методиці розвитку мови особливе місце займає робота, спрямована на виховання у дітей любові до поезії, ознайомлення з поетичними творами, розвиток умінь сприймати і відтворювати виразно вірші. Заучування віршів - один із засобів розумового, морального та естетичного виховання дітей. Питання про заучуванні дітьми віршів повинен бути пов'язаний з розвитком естетичного сприйняття поезії, художнього слова. У дошкільному віці важливо вчити дітей сприймати і оцінювати поетичний твір, виховувати художній смак.

Сприймаючи поетичні образи, діти отримують естетичну насолоду. В. Г. Белінський, звертаючись до педагогів, писав: «Читайте дітям вірші, нехай вухо їх привчиться до гармонії слова, серце сповниться відчуттям витонченого, нехай поезія діє на них так само, як і музика».

Вірші діють на дитину силою й чарівністю ритму, мелодики; дітей приваблює до себе світ звуків.

Список літератури

1. Алексеева М.М., Яшина В.І. Методика роботи з художньою літературою в дитячому садку / / Алексеева М.М., Яшина В.І. Методика розвитку мови і навчання рідної мови дошкільників: Учеб. посібник. - М., 1998.
2. Андросова В. Читання творів художньої літератури: Старша група / / Дошкільне виховання. - 1991. - № 4.

Методи заучування і запам'ятовування віршів.

Візуальний

Цей метод часто плутають з простим показом книжкових ілюстрацій. Однак це не одне і теж. Ілюстрація потрібна абсолютно всім дітям, тому що дошкільнятам властиве наочно-образне мислення. А картинний план, який з'являється на очах у дитини одночасно з читанням вірші, особливо необхідний тим, у кого провідною є зорова пам'ять.

Отже, після попередньої роботи, про яку йшлося вище, після розгляду ілюстрацій до вірша, ви даєте малюку установку на запам'ятовування. «Зараз ми будемо вивчати цей вірш напам'ять. Ти будеш запам'ятовувати, а я - тобі допомагати». Якщо ви добре малюєте, то можете порядково читати вірш і на очах дитини зображувати те, про що йдеться, відокремлюючи на малюнку кожен рядок- картинку вертикальної рисою. Ваші образотворчі здібності, в общем-то, не так вже й важливі. Досвід показує, що дитину влаштовує навіть саме схематичне

зображення змісту, і на продуктивність запам'ятовування ваші каляки-маляки⁽ особливо не впливають. Головне - принцип. Потім, на вашу «картинної планом» чадо кілька разів відтворює вірш. Через деякий час опора забирається. Можна звичайно використовувати і готові картинки. Але досить важко підібрати їх так, щоб вони порядково відповідали змісту.

Моторні

Знову ж таки, після проведення попередньої роботи, ви даєте дитині установку на запам'ятовування. Потім пропонуєте йому взяти велику товсту нитку і «змотати з вірша клубочок». Разом з ним, ритмічно, ми як би «наметовому» рядок за рядком на «котушку» в нашій голові. Намотали? А тепер розповідаємо знову і розмотує, а потім знову наметовому. Потім ми ховаємо ручки разом з клубочком за спинку і «наметовому понарошку». Тут основний принцип в тому, що дитині-кінестетика (тобто такого, якому потрібно не тільки побачити, а й помацати), ми даємо необхідну для запам'ятовування опору - підкріплює запам'ятовування руховим актом. Як варіант цього методу ви можете запропонувати малюкові класти в блюдо кульки. Рядок-кульку, а потім виймати з одного і знову класти. Або нанизувати пірамідку, намиста.

Слуховий

Це найпоширеніший метод. Його зазвичай використовують у дитячих садках. Ви говорите дитині, що зараз разом будете вчити вірш напам'ять. Нехай він включить в головці магнітофончик, який буде записувати, а потім відтворювати вірш. Спочатку він послухає вас. Потім ви повторить цей уривок разом. Потім він один повторить, а за ним знову ви. Тут обов'язково потрібно звернути увагу на те, що в даному методі ви спираєтесь не на рядок, як у двох попередніх, а на поєднання двох або чотирьох рядків об'єднаних римою. Йде слухомовної опора на риму. Цей метод є оптимальним для дітей з однойменною провідним типом пам'яті. Таким хлопцям два вищеописаних способу заучування не тільки не допомагають, але часом навіть заважають запам'ятовувати вірш. Так, розучується кожен куплет, а потім читається весь вірш цілком.

Логічний

Не у багатьох дошколаят ведуча - логічна пам'ять, але є й такі. Для них пропонується наступний метод. Після попередньої роботи, ви читаєте перші рядки твору, а потім зупиняєтеся і пропонуєте малюку своїми словами розповісти, що було далі, як він запам'ятав. З того місця, на якому він зупинився, знову читаєте рядок твору, а потім знову пропонуєте розповісти, що було далі. Ви спонукаєте дитину спиратися на смислові зв'язки. Вдруге, після вашого прочитання чотиривірші, нехай він згадає, як точно автор говорить, якими словами, про це явище чи подію.